

# 1r Informe de Sostenibilitat de les Comarques Gironines

**5 de juny 2007**  
Dia Mundial del Medi Ambient





## PRESENTACIÓ

El subjecte tradicional, com a científic o tècnic veu els *ens* humans des de fora, exercint el paper de l'observador aliè a l'objecte d'estudi; com a ciutadà, "manifesta el seu interès per la realitat mitjançant articles polítics, l'afiliació a partits o a organitzacions de beneficència, i a través de la seva participació en les eleccions. Tanmateix, no integra en la seva persona ambdues conductes –i altres formes de comportament– més que, en el millor dels casos, per mitjà d'una interpretació psicològica. Aquesta manca d'integració i de coherència social està destruint el subjecte en les seves arrels més fondes". (Horkheimer, "Teoria tradicional i teoria crítica", 1931.)

En la cita que encapçala aquesta presentació, el pensador alemany ja ens advertia que un subjecte escindit, que no integra la raó instrumental (tècnica o científica) a la raó social i comprensiva, acaba alienant-se, empobrint-se, embrutint-se<sup>1</sup>.

Setanta sis anys després, aquest subjecte escindit encara no ha resolt la seva relació amb l'entorn: era de preveure!

L'aplicació d'una estricta raó instrumental en vers la gestió dels recursos naturals –i darrerament també culturals i socials- havia de ser per força també insostenible.

A nivell col·lectiu, però, aquest subjecte escindit, ha aconseguit justificar, al llarg dels anys, aquest engany: el preu ha estat una societat cega i absolutista pel que fa la cerca de progrés i benestar social. Una societat que, al servei d'un pretès progrés social o econòmic, no vol veure límits a la depredació dels recursos naturals, que gosa mercantilitzar la bellesa d'un paisatge, la capacitat de divertir-nos o, fins i tot la identitat d'un poble. Una societat contradictòria: que intenta reproduir el que li neguem a la naturalesa (parcs temàtics, museus); que protegeix el que destrueix (parcs naturals, reserves integrals, espais protegits); que ven el que no li és propietat per a fer més propietat (aigua, sòl i energia); que fa banal el que hauria de ser creatiu (oci i cultura). Una societat, en definitiva, que en comptes de recrear-se en la natura i la cultura les recrea com a oci o negoci. Una societat que "coixeja" en termes de modernitat i que sembla anar a la deriva.

A *Dialèctica de la Il·lustració*, el mateix pensador alemany, uns anys més tard afegia: "la raó i la civilització alliberen del mite, de la dependència de la natura i de la barbàrie; però quan esdevenen absolutistes, es converteixen en mite, dominació i barbàrie tecnificades". Tampoc semblen haver canviat gaire les coses...

Però la metàfora del subjecte escindit no solament ens al·ludeix un subjecte mancat i embrutit culturalment, si no també cegament insostenible.

La interdependència dimensional que dóna sentit a aquest mal tractat concepte de sostenibilitat, posa justament de manifest la mancança del nostre individu: la seva insostenibilitat sembla ser la justa mesura, el reflex, de la seva escissió.

Per a què publicitar prestigiosos informes globals sobre la sostenibilitat del nostre planeta si els nostres governants i polítics només s'atreveixen, en els millors dels casos, a fer de la necessitat virtut? No ens enganyem, no es faran polítiques més sostenibles si els destinataris d'aquestes continuen essent els mateixos subjectes escindits: l'empresari veurà en la sostenibilitat l'oportunitat de ser més competitiu, el polític l'avantatge de ser més popular o legítim, el tècnic o científic la rellevància d'observar una pèrdua general de biodiversitat...però, l'individu, en la seva vida quotidiana, en la seva forma d'actuar continuarà preguntant-se perquè ha de ser més sostenible.

Es fàcil atribuir les culpes d'aquest desgavell cultural a la febre neoliberal i mercantilitzadora que "pateix" aquest nou monstre anomenat "globalització". Ja ho sabem: no es pot matar tot el que és gras i el nostre monstre té molta gana...

Però, de què ens serveix acusar el sistema quan és aquest el que ens acusa? De què ens serveix proclamar-nos "antisistema" si no ens imaginem un altre sistema? La metàfora del subjecte escindit també sembla

---

<sup>1</sup> Adorno, uns anys més tard, també ens deia: « Auschwitz comença allà on algú mira un escorxador i pensa : només són animals». I el problema és que cada vegada són més els que passen per l'escorxador i menys els que s'ho miren...

indicar-nos el dilema. Com podem construir i crear alternatives (transformar) si els nostres referents semblen venir-nos “administrats”, per no dir imposats?

Per tot això, al meu entendre, parlar d'una nova cultura del territori és també parlar d'una nova cultura del subjecte humà. Una nova cultura en relació a allò que l'envolta, diguem-li, o no, territori. Parlar d'una nova cultura del territori és admetre, en definitiva, l'oportunitat d'una revolució cultural que alliberi l'individu de la cruel servitud a què sotmet el seu territori i els seus congèneres, és a dir, a la que ell mateix se sotmet. Una nova cultura del territori hauria d'oferir l'oportunitat de construir progrés des de la creativitat i l'alteritat, però sobretot des de la solidesa d'una participació plural i conscient.

Aquest primer informe de l'Observatori de Sostenibilitat de les Comarques Gironines (OSCG), s'adreça a un subjecte que vol ser complet i participatiu, a uns homes i unes dones amb capacitat de comprendre i relacionar les dimensions de la sostenibilitat fins a trobar-ne el seu potencial d'autonomia i progrés. El tècnic o científic hi veurà, és clar, imprecisions o mancances; el polític, discreparà en valoracions o judicis, l'empresari hi trobarà oportunitats i amenaces, però en definitiva, el lector d'aquest informe, tindrà la possibilitat de reflexionar sobre el model de societat i progrés que, conscientment o inconscientment, està construint. Potser, haver-me referit a la teoria i pensament crítics, pot haver fet pensar al lector que he volgut fer una lectura molt pessimista de la situació. En absolut. Penso però, que el qüestionament de pràctiques i creences, que sempre comporta la construcció d'un nou paradigma, només té sentit si parteix d'una actitud crítica i reflexiva, que no pessimista. Aquest primer informe de l'OSCG vol ser una primera aportació en aquest sentit crític, vol ser, en definitiva, una primera eina per a la reflexió individual i col·lectiva.

Però crec que aquest informe també pot servir per a alguna cosa més.

De tot el que he dit fins ara, penso que es deriva un principi important: sostenibilitat i autonomia haurien de ser les dues cares d'una mateixa moneda. En tant que paradigma a construir, una cultura sostenible requereix l'acceptació de l'alteritat, la il·lustració amb experiències properes o llunyanes, antigues o contemporànies, la participació reflexiva de tots i totes. En tant que projecte d'autonomia, la construcció d'una cultura i civilització sostenibles ens hauria d'engrescar, com no?

Tot procés de construcció cultural, com a procés de transformació, engrescarà (i es materialitzarà) si esdevé creatiu, estimulant, propositiu: alliberador però alhora positiu. Aquest informe té, al meu entendre, la virtut d'orientar un projecte d'autonomia; de suggerir-nos noves pràctiques i formes de fer que ens engresquin, com a ciutadans o institucions. Per això penso que aquest primer informe de l'OSCG i del CST també és, en definitiva, una primera crida a participar en la construcció d'una nova cultura del territori.

Àlex Casademunt i Monfort  
President del Centre per a la Sostenibilitat Territorial

Girona, 5 de juny 2007

**1r INFORME DE SOSTENIBILITAT DE LES COMARQUES GIRONES**  
OBSERVATORI DEL CENTRE PER A LA SOSTENIBILITAT TERRITORIAL - 2007

**COORDINACIÓ:**

Josep Antequera (biòleg), Anna Jiménez (geògrafa) i Sergi Nuss (ambientòleg)

**AGRAÏMENTS PER L'ASSESSORAMENT I LES APORTACIONS REBUDES:**

Josep Anguera, Enric Ballesteros, Anna Bou, Josep Calbó, Jordi de Cambra, Glòria Campos, Xavier Canosa, Àlex Casademunt, Mita Castanyer, Pep Codony, Oriol Costa, Jordi Figueras, Olga Freixa, Salvador Fuentes, Pablo García, Joan Gaya, Anna Grabalosa, Jaume Hidalgo, Gabriel Jové, Laura Llorens, Rafel Llussà, Josep Maria Mallarach, Carolina Martí, Oriol Mas, Helga Nuell, Santiago Pérez, Llorenç Planagumà, Eduard de Ribot, Jácobo Ruíz, Marta Sales, Emili Santos, Rafael Sardà, Beatriu Tenas, Ole Thörson, Pere Torres, Gemma Valeri, Raül Valls, Josep Vila, Roger Zamorano

18 companys i comanyes del CST que van participar en els tallers de “diagnosi de conflictes i potencialitats de les Comarques Gironines”.

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya: Serveis Territorials del Departaments de Medi Ambient i Habitatge, Agència Catalana de l'Aigua, Agència de Residus de Catalunya, Departament de Treball i Indústria, Institut Català de l'Energia, Serveis Territorials del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Serveis Territorials de la Direcció General d'Urbanisme, Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural, Direcció General de Pesca, Parc Natural del Cap de Creus.

Consell Comarcal del Gironès.

Ajuntament de Girona

Universitat de Girona: Institut de Medi Ambient de la UdG, Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG, Càtedra UNESCO en Desenvolupament Humà Sostenible

Centre d'Estudis Avançats de Blanes-Consejo Superior de Invesitgaciones Científicas.

Associació per a la promoció del transport públic

I a totes les persones i institucions membres del CST o del seu Consell Assessor.

**AMB EL SUPORT DE:**

Àrea de Medi Ambient de la Diputació de Girona

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya; Direcció General de Participació Ciutadana.

Departament de Medi Ambient i Habitatge, Direcció General de Planificació Ambiental.

**1r INFORME DE SOSTENIBILITAT DE LES COMARQUES GIRONES**  
OBSERVATORI DEL CENTRE PER A LA SOSTENIBILITAT TERRITORIAL - 2007

**CONTINGUTS**

**REDACTORS COL-LABORADORS**

**Capítol 0. Caracterització de les Comarques Gironines**

- 0.1. La sostenibilitat és una trama
- 0.2. De les Comarques Gironines al món
- 0.3. Conflictes i potencialitats de les CCGG: la cursa cap a l'alentiment

**Capítol 1. Fenòmens Institucionals i Polítics**

- 1.1. ONU, G8, Banc Mundial: qui governa el món?
- 1.2. La sort d'Europa
- 1.3. Generalitat de Catalunya: els pressupostos no enganyen
- 1.4. Les Agendes 21 Locals

**Capítol 2. Fenòmens ambientals : canvi climàtic**

- 2.1. Està afectant el canvi climàtic a les nostres comarques?
- 2.2. Energia. El model s'esgota
- 2.3. Mobilitat. El gran dilema

Imma Bastida (física) Jordi Badosa (físic-UdG) Sara Biosca (geògrafa-ANG)

Enric Pardo (La COPA, SCCL.) i Ricard Mademon (No a la MAT)  
Enric Pardo (La COPA, SCCL.)

**Capítol 3. Fenòmens territorials**

- 3.1. La biodiversitat a les Comarques Gironines
- 3.2. Estructura territorial: una regió de distàncies curtes
- 3.3. Com es planifica el territori
- 3.4. El ritme de creixement urbanístic
- 3.5. Impactes: la fragmentació del territori
- 3.6. Cap a una planificació sostenible 1: el PEIN i la XN 2000
- 3.7. Cap a una planificació sostenible 2: La planificació regional
- 3.8. Cap a una planificació sostenible 3: Planejament municipal i Agenda 21

Eduard Adrobau (Ambientòleg-DINAMIS), Dani Boix (biòleg-ANG-UdG), Joan Font (biòleg-ANG-UdG), Txabier Mina (LI. ciències del mar-CEAB-CSIC), Elisenda Montserra (biòloga-ANG), Albert Ruhí (biòleg-Ateneu Naturalista-UdG), Lluís Vilar (biòleg-ANG-UdG)

Eduard Adrobau (Ambientòleg-DINAMIS), Dani Boix (biòleg-ANG-UdG), Albert Ruhí (biòleg-Ateneu Naturalista-UdG)

**Capítol 4. Fenòmens socioculturals**

- 4.1. Desenvolupament econòmic és equivalent a felicitat personal?
- 4.2. L'educació a les Comarques Gironines
- 4.3. La salut de les persones
- 4.4. Cultura del consum: els residus
- 4.5. Cultura del consum: l'aigua
- 4.6. Ciutadania i sostenibilitat

Ester Magrià (mestra), Jaume Ullastres (mestre), Montse Melció (pedagoga)  
Anna Julià Camps (enfermera), Lluís Reixach Fernández (economista)

**Capítol 5. Fenòmens econòmics**

- 5.1. El PIB: un tòtem obsolet que continua creixent
- 5.2. Mirades alternatives a la riquesa: la intensitat energètica del PIB
- 5.3. Mirades alternatives a la riquesa: els serveis ambientals de la natura
- 5.4. Autoregulació del mercat: la indústria marxa, la pobresa ve
- 5.5. Desenvolupament econòmic i empobriment de les llars
- 5.6. Intensitat de residus de l'economia
- 5.7. Un model agrari en crisi en un món rural complex
- 5.8. Pesca
- 5.9. Una destinació turística per excel·lència o d'excel·lència?
- 5.10. Impactes del turisme: evolució dels usos del sòl de la Costa Brava

Núria Pascual (economista: ANG-UdG)  
La COPA, SCCL

Jorge Brenner (biòleg-UPC)

Neus Monllor (Ambientòloga-DINAMIS)  
Txabier Mina (LI. Ciències del mar-CEAB-CSIC)  
Muntsa Solà Bau (biòloga-Strategis Consulting), Ariadna Sitjà (ambientòloga), Pere Torres (biòleg-Institut Cerdà)  
Helga Nuell (geògrafa UdG)

**Capítol 6. Conclusions. Les Comarques Gironines en un minut.**

## ÍNDEX

<b>Capítol 0. Caracterització de les Comarques Gironines .....</b>	<b>1</b>
0.1. La sostenibilitat és una trama .....	3
0.2. De les Comarques Gironines al món .....	4
0.3. Conflictes i potencialitats de les CCGG: la cursa cap a l'alentiment .....	7
<b>Capítol 1. Fenòmens Institucionals i Polítics.....</b>	<b>11</b>
1.1. ONU, G8, Banc Mundial: qui governa el món? .....	13
1.2. La sort d'Europa .....	16
1.3. Generalitat de Catalunya: els pressupostos no enganyen .....	20
1.4. Les Agendes 21 Locals.....	25
<b>Capítol 2. Fenòmens ambientals: canvi climàtic .....</b>	<b>29</b>
2.1. Està afectant el canvi climàtic a les nostres comarques? .....	31
2.2. Energia. El model s'esgota .....	41
2.3. Mobilitat. El gran dilema.....	49
<b>Capítol 3. Fenòmens territorials .....</b>	<b>55</b>
3.1. La biodiversitat a les Comarques Gironines .....	57
3.2. Estructura territorial: una regió de distàncies curtes.....	75
3.3. Com es planifica el territori.....	78
3.4. El ritme de creixement urbanístic.....	83
3.5. Impactes: la fragmentació del territori .....	89
3.6. Cap a una planificació sostenible: el PEIN i la XN 2000 .....	95
3.7. Cap a una planificació sostenible: el planejament regional .....	102
3.8. Cap a una planificació sostenible: planejament municipal i Agenda 21 .....	106
<b>Capítol 4. Fenòmens socioculturals .....</b>	<b>109</b>
4.1. Desenvolupament econòmic és equivalent a felicitat personal? .....	111
4.2. L'educació a les Comarques Gironines .....	116
4.3. La salut de les persones .....	123
4.4. Cultura del consum: els residus .....	130
4.5. Cultura del consum: l'aigua.....	137
4.6. Ciutadania i sostenibilitat .....	144
<b>Capítol 5. Fenòmens econòmics .....</b>	<b>149</b>
5.1. El PIB: un tòtem obsolet que continua creixent .....	151
5.2. Mirades alternatives a la riquesa: la intensitat energètica del PIB .....	156
5.3. Mirades alternatives a la riquesa: els serveis ambientals de la natura.....	160
5.4. Autoregulació del mercat: la indústria marxa, la pobresa ve .....	163
5.5. Desenvolupament econòmic i empobriment de les llars .....	168
5.6. Intensitat de residus de l'economia.....	172
5.7. Un model agrari en crisi en un món rural complex .....	178
5.8. Pesca .....	186
5.9. Una destinació turística per excel·lència o d'excel·lència? .....	190
5.10. Impactes del turisme: evolució dels usos del sòl de la Costa Brava.....	199
<b>Capítol 6. Conclusions. Les Comarques Gironines en un minut .....</b>	<b>201</b>